

Pravno reguliranje radiokomunikacija

Pravno reguliranje radio-komunikacija u slučaju opasnosti, uzbune, hitnosti i sigurnosti, te prvenstveno pravo na uspostavljanje, prekidanje i ograničavanje radio-beza

Putem radiotelegrafije može se obavijestiti brod da izmakne oluji, ledenim santama i uopće opasnostima, a brod opet može zatražiti pomoć s kopna ili drugih brodova na otvorenom moru u slučaju opasnosti.

U svrhu zaštite ljudskih života na kopnu, moru, u zraku i u svemiru, te za zaštitu brodova, aviona, svemirskih brodova, kao i ostale imovine, međunarodne konvencije o telekomunikacijama i međunarodne konvencije o zaštiti ljudskih života na moru, sadrže niz odredaba kojim se ta veoma važna materija uređuje. U vezi s tim sklopljeni su u Brislu 1910. dvije konvencije koje se odnose na spasavanje brodova i ljudstva na moru. Jedna govori o postupcima u slučaju sudara brodova na moru, o stepenu krivice, o pružanju pomoći i o postupcima u slučaju pružene pomoći i spasavanju. Druga sadrži veoma važnu odredbu po kojoj je svaki brod dužan da drugom brodu pruži pomoć ako se nađe u nuždi, ukoliko mu je to moguće da učini bez vlastite opasnosti.¹

Prema tome, sve do 1910. nije bilo nikakvih specijalnih konvencija o sigurnosti plovidbe i zaštiti ljudskih života na moru. Postojala su o tome samo neka engleska pravila iz 1863 koja su vrijedila samo za engleske brodove. Tek 1929. donijeta je Međunarodna konvencija za sigurnost ljudskog života na moru. Ona propisuje obavezno opremanje većih brodova radio-stanicama i razne druge mjere za povećavanje sigurnosti na moru, kao i za meteorološku službu, za zaštitu protiv ledenih santi i za signale u nuždi.²

Nagli razvoj pomorskog saobraćaja poslije drugog

svjetskog rata zahtijevao je savršenija pravila za zaštitu ljudskih života. Zbog toga je 1948. održana u Londonu konferencija na kojoj je donijeta nova Međunarodna konvencija za zaštitu ljudskih života na moru. Prema pravilima ove konvencije, svaki putnički brod, bez obzira na veličinu, mora biti snabdjeven radio-telegrafskim uređajem, dok od teretnih brodova taj uređaj moraju posjedovati samo oni od 1.600 bruto tona naviše. Povodom pojave brodova na nuklearni pogon i drugih tehničkih novosti održana je u Londonu 1960. konferencija na kojoj je donijeta nova Međunarodna konvencija o sigurnosti ljudskih života na moru.³ Ova konvencija sadrži niz novih propisa, pogotovo onih koji se odnose na brodove na nuklearni pogon. Ovdje ćemo se osvrnuti na propise Međunarodne konvencije o telekomunikacijama iz 1965. i Međunarodnog pravilnika od radio-saobraćaju iz 1959. i revidiranog 1963. 1966. i 1967. a koji se odnose na slučaj opasnosti, uzbune i sigurnosti, te na povrede tih propisa.

Prva radio-konvencija koja tretira ove probleme je Londonska radio-telegrafska konvencija iz 1912. ona određuje da su sve radio-telgrafske stanice dužne davati prednost znacima opasnosti brodskih i obalnih stanica.⁴ Sve kasnije donesene Konvencije o telekomunikacijama još podrobnije reguliraju materiju koja se odnosi na slučajeve opasnosti, uzbune, hitnosti i sigurnosti. Također i međunarodni pravilnici o radio-saobraćaju pridati

¹ Karl Baarslag, SOS to the Rescue, Chicago, 1935. str. 50.

² Keith Clark, International Communications, New York, 1931. str. 216.

³ Ovu Konvenciju ratificirala je SFRJ (V. MU sv. 5 iz 1965.).

⁴ V. čl. 9. Londonske radio-telegrafske konvencije iz 1912.

Međunarodnim konvencijama o telekomunikacijama sadrže propise o ponašanju radio-stanica u slučaju opasnosti, uzbune hitnosti i sigurnosti. Tako je već i Opći pravilnik za radio-saobraćaj iz 1932. bio propisao radio-telegrafski i radio-telefonski postupak u pokretnoj službi — na avionima i brodovima — u slučaju emitiranja znakova za opasnost, uzbunu, hitnost i sigurnost.⁵

Prema čl. 5 § 2. Međunarodnog pravilnika za saobraćaj iz 1959. strogo je određena međunarodna frekvencija od 500 kHz⁶ za poziv i opasnost u radio-telegrafiji. Istim pravilnikom propisani su i uvjetima pod kojima se ova frekvencija mora upotrebljavati. U radio-telefoniji međunarodna frekvencija za opasnost i poziv iznosi 2.182 kHz-a, a može se upotrebljavati pod strogo određenim uvjetima.⁷ Nije dozvoljena upotreba nijedne emisije koja bi mogla da prouzrokuje štetne smetnje znacima za opasnost, uzbunu, hitnost i sigurnost, koja se otpravlja na spomenutim međunarodnim frekvencijama za opasnost.⁸

Dakle, frekvencija od 500 kHz-a je međunarodna frekvencija na kojoj se u radio-telegrafiji emitira znak i poziv u slučaju opasnosti. U tu svrhu nju upotrebljavaju brodske, zrakoplovne stanice i stanice na sredstvima za spasavanje koje rade na frekvencijama između 405 i 535 kHz-a, kada traže pomoć od pomorskih službi. Ova frekvencija upotrebljava se za poziv i otpravljanje materijala koji se odnosi na opasnost, kao i za otpravljanje signala i poruka o hitnosti i sigurnosti, a izvan zona jakog saobraćaja i za otpravljanje kratkih poruka o sigurnosti. Ukoliko je moguće, poruke o sigurnosti otpravljaju se na radnoj frekvenciji, poslije prethodnog obavještenja na frekvenciji 500 kHz-a. Brodske i avionske stanice koje ne mogu otpravljati na frekvenciji 500 kHz-a, upotrebljavat će svaku drugu slobodnu frekvenciju kojom mogu privući pažnju.

Da bi se olakšao prijem poziva koji se odnose na opasnost, emisije na frekvenciji od 500 kHz-a moraju se svesti na najmanju mjeru i njihovo trajanje ne smije preći tri minute. Dakle, frekvencija 500 kHz-a je opća frekvencija za poziv. Nju mora upotrebljavati svaka brodska i obalska stanica koja u radio-telegrafiji radi na frekvenciji iz odobrenih opsega između 405 i 535 kHz-a, kao i svaka zrakoplovna stanica kada želi da stupi u vezu s nekom pomorskom pokretnom stanicom koja radi na frekvencijama ovog opsega.⁹

Prema čl. 36. § 27. spomenutog Međunarodnog pravilnika o radio-saobraćaju stanica u opasnosti ili stanica koja upravlja razmjenom materijala o opasnosti može zahtijevati uzdržavanje svakog emitiranja (šutanje) bilo od svih pokretnih stanica koje se nalaze u blizini, bilo od neke druge stanice koja bi svojim radom ometala razmjenu materijala o opasnosti. Već prema slučaju, ona ove naloge upućuje »svima« (CQ) ili samo jednoj stanici.

Pod materijalom o opasnosti u smislu čl. 36. Međunarodnog pravilnika za radio-saobraćaj iz 1959. podrazumjeva se sve ono što sadrži poruke za hitnu pomoć potrebnu kakvoj pokretnoj stanici koja se nalazi u opasnosti. Pri emitiranju i razmjeni materijala o opasnosti, znak za opasnost opravla se prije poziva i na početku zaglavlja svakog radio-telegrama.

Nadležnost za upravljanje razmjenom materijalom o opasnosti pripada pokretnoj stanici koju je zadesila nesreća ili pokretnoj stanici koja je dala poziv o opasnosti. Ove stanice mogu tu nadležnost za upravljanje razmjenom materijala prenijeti na neku drugu stanicu.

Prema čl. 36. § 34 A, spomenutog Pravilnika, ako osoba odgovorna za stanicu u opasnosti, koja je ustupila upravljanje razmjenom materijala o opasnosti, smatra da primjedba šutanja nije opravdana, mora odmah o tome da izvjesti stanicu koja upravlja razmjenom materijala o opasnosti. Kad je rad na razmjeni materijala o nesreći završen ili kad šutanje na frekvenciji koja je bila korištena za saobraćaj nije više potrebno, stanica koja upravlja saobraćajem o nesreći, otpravlja na istoj frekvenciji poruku upućenu »svima« (CQ) izvješćavajući da se može nastaviti normalan radio-saobraćaj.¹⁰

Stanica u opasnosti ili stanica koja upravlja razmjenom materijala o opasnosti može narediti šutnju bilo svim pokretnim stanicama koje se nalaze u blizini, bilo nekoj drugoj stanici koja svojim radom ometa razmjenu materijala o opasnosti. Pri tome će radio-stanica u opasnosti

emitirati radio-telegrafskim putem skraćenicu QRT¹¹ praćenu znakom za opasnost SOS,¹² a u radio-telefoniji znakom SILENCE MAYDAY, koju treba izgovoriti kao francuske riječi: *Silence m' aider*. Upotreba signala QRT i SOS u radio-telegrafiji i SILENCE MAYDAY, u radio-telefoniji rezervirane su samo za pokretne stanice u opasnosti i za stanicu koja upravlja razmjenom materijala o nesreći. Druge stanice ne smiju upotrebljavati takve signale.

Svaka pokretna stanica koja zapazi razmjenu materijala o nesreći, a sama ne može da pruži pomoć stanici koja je u nesreći, mora ipak pratiti ovaj rad dok se ne uvjeri da je pomoć osigurana. Zabranjeno je svim stanicama koje su saznale za nesreću i za rad oko pružanja pomoći, a u njemu ne učestvuju, da vrše emisije na frekvencijama na kojima se obavlja razmjena materijala o nesreći, sve dok ne prime poruku da mogu nastaviti redovan rad. Također i stanica koja prati tok rada na razmjeni materijala o nesreći može nastaviti svoju normalnu službu tek onda kada je veza za razmjenu materijala o nesreći potpuno uspostavljena i pod uvjetom da se ne upotrebljavaju spomenute frekvencije i da ne ometaju obavljanje saobraćaja o nesreći.¹³

Pokretna ili kopnena stanica koja sazna da je neka pokretna stanica u opasnosti mora otpraviti poruku o opasnosti u svako od slijedećih slučajeva: kad stanica u opasnosti ne može sama da otpravi poruku o opasnosti; kad zapovjednik ili odgovorna osoba na brodu, avionu ili kojem drugom prijevoznom sredstvu koje nije u opasnosti, ili odgovorna osoba u kopnenoj stanici ocijeni da su potrebne i druge pomoći; kada je, iako nije u stanju da pruži pomoć, čula poruku o opasnosti kojoj nije bila data potvrda prijema. Otpravljanje poruka o opasnosti vrši se na jednoj od određenih međunarodnih frekvencija za opasnost (500 kHz-a, 2.182 kHz-a), a mogu se upotrijebiti i druge frekvencije.¹⁴ Kod emitiranja poruke o opasnosti prethodi uvijek poziv, a ovom pozivu, ako je moguće, prethodi radio-telegrafski ili radio-telefonski znak za uzbunu.¹⁵

Znak za hitnost¹⁶ pokretna stanica može emitirati samo s dozvolom zapovjednika ili osobe odgovorne za brod, avion ili drugo vozilo koje ima pokretnu stanicu, a kopnena stanica samo s dozvolom odgovorne vlasti. Znak za hitnost znači da pozivajuća stanica ima da preda vrlo hitnu poruku koja se odnosi na sigurnost brodova, aviona, nekog drugog vozila ili neke osobe. Ovaj znak za hitnost i poruka koja iza njega dolazi emitira se na jednoj od međunarodnih frekvencija za opasnost — 500 kHz-a ili 2.182 kHz-a ili na jednoj od frekvencija koje se mogu upotrijebiti u slučaju nesreće. Znak za hitnost ima prvenstvo nad svim ostalim radio-saobraćajem, izuzev saobraćaja o nesreći. Sve pokretne stanice koje ga čuju, moraju voditi računa da ne ometaju otpravljanje

⁵ V. čl. 17. Općeg pravilnika za radio-saobraćaj iz 1932.

⁶ kHz znači kilocikla ili kiloherca.

⁷ V. čl. 32 Pravilnika iz 1959.

⁸ V. čl. 6. i čl. 35. Međunarodnog pravilnika za radio-saobraćaj iz 1959. (revidiran 1963., 1966. i 1967.)

⁹ V. čl. 32. istog Pravilnika.

¹⁰ V. Finalna akta iz 1967, str. 92, 93.

¹¹ QRT je kratica za pitanje: Treba li da prestanem s otpravljanjem?

¹² V. SOS je znak za opasnost.

¹³ V. čl. 36. Međunarodnog pravilnika o radio-saobraćaju, Ženeva, 1959.

¹⁴ V. čl. 36. istog Pravilnika.

¹⁵ Znak i poziv u slučaju opasnosti sastoji se u radio-telegrafiji od: znaka DDD SOS SOS DDD, i riječi DE, pozivnog znaka stanice emitiranog tri puta, a u radio-telefoniji od: znaka MAYDAY REALY izgovoreno tri puta kao francuski izraz »m'aider realis«, riječi ICI pozivnog znaka stanice emitiranog 3 puta.

¹⁶ Znak za hitnost u radio-telegrafiji sastoji se od 3 puta uzastopno povoljene grupe XŠX, a emitira se prije znaka poziva. Znak za hitnost u radio-telefoniji sastoji se od 3 puta uzastopno povoljene riječi PAN, a emitira se prije znaka za poziv.

poruke koja nastaje poslije znaka za hitnost. Poruke koje dolaze poslije znaka za hitnost moraju, po općem pravilu, biti emitirane u otvorenom slogu.

Pokretne stanice koje čuju znak hitnosti, moraju da produže slušanje najmanje još tri minute. Ako poslije ovoga vremena ne budu čule poruku o opasnosti, mogu nastaviti s normalnom službom. Kada znak hitnosti bude emitiran s oznakom »svima« —CC— što znači opći poziv svima stanicama da stupe u akciju, stanica odgovorna za emitiranje ove poruke poništiti će poruku čim sazna da tražena akcija nije više potrebna. Saopćenje o poništenju bit će također upućeno »svima«.¹⁷

Znak za sigurnost označava da će stanica, koja taj znak emitira, početi emitirati poruke koje se odnose na sigurnost plovidbe i davanja važnih meteoroloških upozorenja (čl. 36. & 52. Pravilnika). Poruka o sigurnosti sa znakom sigurnosti¹⁸ treba da bude emitirana na jednoj od radnih frekvencija, naročito u zonama s jakim i radio-saobraćajem, a potrebno je na kraju poziva dati potrebno obavještanje.¹⁹

Sve stanice koje čuju znak sigurnosti dužne su slušati tu poruku sve dok ne budu uvjerene da se ne odnosi na njih. One ne smiju vršiti emisije koje bi mogle prouzrokovati smetnje primanju poruke o sigurnosti.

Znak za uzbunu u radio-telegrafiji ima za cilj da se stave u akciju automatski uređaji za uzbunu u cilju privlačenja pažnje radio-tegrafiste kada nije osigurana stalna služba na frekvenciji za opasnost. Također, i u radio-telefoniji ovaj znak ima istu svrhu.

Znaci za uzbunu upotrebljavaju se za objavljivanje znaka za pozivanje ili poruke, za objavljivanje otpremljanja hitnog upozorenja na opasnost od ciklona. U slučaju opasnosti od ciklona znak uzbune mogu emitirati samo obalske stanice koje su zato zvanično zadužene od strane njihove državne vlasti. Ovaj znak se upotrebljava i za obavljanje u slučaju pada u more jedne ili više osoba sa broda. U ovom slučaju znaci se mogu upotrebiti samo onda ako je potrebna pomoć drugog broda. Druge stanice nisu dužne ponavljati znak za uzbunu. Prije poruke mora se emitirati znak za hitnost. U slučaju opasnosti od ciklona ili u slučaju pada u more s broda radio-tegrafsko otpremljanje saopćenja ili poruke može uslijediti tek poslije dvije minute od završetka radio-tegrafskog znaka za uzbunu.²⁰

Što se tiče automatskog uređaja namijenjenog za radio-tegrafski i radio-telefonski prijem znakova za uzbunu, oni moraju zadovoljavati predviđene tehničke uvjete. Prije no što se dozvoli instalacija takvog uređaja na brodu, uprava koja vrši nadzor nad brodovima, mora se praktičnim ispitivanjem uvjeriti da uređaj odgovara propisima Međunarodnog pravilnika o radio-saobraćaju i propisima Međunarodne konvencije za zaštitu ljudskih života na moru.

Rezolucijom br. MAR 7 Svjetske administrativne konferencije o radio-saobraćaju iz 1967. odlučeno je da uprave zemalja članica Međunarodnog saveza za telekomunikacije koje upotrebljavaju radio-uređaje za otkrivanje mjesta udesa, a koji rade na frekvencijama 121,5 MHz ili 243 MHz, ili pak na objema, usklade ove uređaje s normama i preporukama Međunarodne civilne organizacije za avijaciju i Međunarodnog komiteta za radio-saobraćaj.²¹

Svaka radio-stanica dužna je da bezuslovno prvenstveno prima pozive i izvještaje o opasnosti i da spriječi kruženje lažnih ili varljivih znakova ili poziva za opasnost.²² Sve pokretne stanice u slučaju nesreće na moru ili u zraku mogu upotrijebiti sva sredstva da privuku pažnju, da jave svoj položaj radi dobijanja pomoći. Također su određene specijalne frekvencije za upotrebu u slučaju nesreće brodova, aviona i svemirskih brodova. U radio-telegrafiji i radio-telefoniji postoje pozivni znaci kojima se obznanjuje da se brod ili avion ili neko drugo pokretno sredstvo nalazi u neizbježnoj opasnosti i traži hitnu pomoć. Također postoje i automatski znaci za uzbunu, hitnost i sigurnost. Zabranjena je svaka emisija koja smeta određene signale za pomoć, uzbunu, sigurnost i hitnost. Članovi i izvanredni članovi Saveza telekomunikacija obavezuju se da će poduzimati korisne mjere za spriječavanje otpremljanja ili širenja pogrešnih ili lažnih signala o opasnosti ili sigurnosti, te da će spriječavati

upotrebu pozivnih znakova od strane neke stanice kojoj nisu propisno dodijeljeni. Stanice za radio-saobraćaj moraju da primaju s apsolutnim prvenstvom pozive i poruke o opasnosti, ma odakle one dolazile, a da tako isto i odgovaraju na ove poruke i da po njima postupaju.²³

Kod nastalih sporova između država u pogledu povrede međunarodnih propisa koji vrijede za radio-komunikacije u slučaju opasnosti, uzbune, hitnosti i sigurnosti, one će nastojati u prvom redu da se sporovi poravnaju mirnim putem, najprije direktnim diplomatskim pregovorima i na prijateljski način, ili na osnovu postupka ustanovljenog dvostranim ili višestranim ugovorima zaključenim radi rješavanja međunarodnih sporova. Ako do sporazuma ne dođe, može se pribjeći arbitraži.

Mnoge zemlje svojim internim zakonima, a u duhu međunarodnih propisa, donose odredbe kojima reguliraju telekomunikacije u slučaju opasnosti, uzbune, hitnosti i sigurnosti. U isto vrijeme određuje se i sankcije za povredu tih odredaba. Tako čl. 40 Osnovnog zakona radio-saobraćaj SFRJ iz 1965. određuje da znaci opasnosti i pozivi, poruke i saopćenja koji se emitiraju u slučaju opasnosti za brod ili zrakoplov ili u slučaju elementarnih nepogoda, spasavanja ljudskih života i u drugim sličnim slučajevima, moraju imati apsolutno prvenstvo u radio-saobraćaju. Radio stanica koja primi znake opasnosti dužna je odmah prekinuti rad, odazvati se pozivima, staviti na raspolaganje odnosno postupiti kako je najkorisnije u toj situaciji. Član 39. pomenutog Zakona zabranjuje svako otpremljanje nepotrebnih i suvišnih saopćenja i lažnih znakova opasnosti, uzbune i hitnosti. Za povredu ovih odredaba predviđene su sankcije za radnu organizaciju i za pravne i fizičke osobe.²⁴

Također i mnogi nacionalni krivični zakonici predviđaju sankcije za one koji zlonamerno ili bez potrebe emitiraju međunarodno ugovoreni znak za poziv u pomoć ili znak za opasnost, ili telekomunikacionim znakom obmanjuju ugovoreni telekomunikacioni znak.²⁵

Radi osiguranja brze i neprekidne razmjene međunarodnih radio telekomunikacija svi članovi Međunarodnog saveza za telekomunikacije dužni su poduzimati potrebne mjere da se pod najboljim tehničkim uvjetima postavljaju potrebne radio-stanice, da se koriste na najbolji način, da se održavaju u dobrom stanju upotrebljivosti i na visini naučnog i tehničkog napretka. Članovi Saveza dužni su da poduzimaju korisne mjere za održavanje i zaštitu onih dijelova međunarodnih radio-komunikacionih mreža, koji su pod njihovim nadzorom.²⁶ A sve radio-saobraćajne stanice dužne su da u granicama svoga normalnog domašaja uzajamno razmjenjuju radio-saopćenja bez razlike sistema uređaja koji upotrebljavaju.²⁷

¹⁷ V. čl. 36. Međunarodnog pravilnika za radio-saobraćaj, 1959.

¹⁸ U radio-telegrafiji znak za sigurnost sastoji se od tri puta uzastopno ponovljene grupe TTT, dok u radio-telefoniji taj se znak sastoji od 3 puta uzastopno ponovljene riječi »SECURITE« izgovorene kao na francuskom jeziku.

¹⁹ V. čl. 36. Međunarodnog pravilnika za radio-saobraćaj iz 1959.

²⁰ Znak za uzbunu sastoji se od niza od 12 povlaka opremljenih u jednoj minuti: svaka povlaka traje 4 sekunde. V. čl. 36 Međunarodnog pravilnika za radio-saobraćaj iz 1959.

²¹ V. Finalna akta iz 1967. str. 7.

²² V. Glavu IV Madridske konvencije o telekomunikacijama iz 1932., čl. 3. Zenevske konvencije od 1959. i čl. 39. Montreske konvencije od 1965.

²³ V. čl. 46 i 47 Konvencije, Buens Aires, 1952., čl. 32. i 36. Međunarodnog pravilnika o radio-saobraćaju iz 1959. čl. 46. i 47. Konvencije iz 1952., čl. 48. Konvencije iz 1959. i čl. 49. Konvencije 1965.

²⁴ V. čl. 70. st. 8. i čl. 74. st. 2. Osnovnog zakona o radio-saobraćaju iz 1965.

²⁵ V. čl. 277. Krivičnog zakona FNRJ, 1951. s kasnijim dopunama.

²⁶ V. čl. 35. Konvencije iz 1959. i čl. 36. Konvencije iz 1965.

²⁷ V. Opće odredbe Glave III Madridske Konvencije, 1932. čl. 47. Konvencije iz 1965.

Što se tiče prvenstvenog prava u međunarodnom radio-komunikacijskom kao i u drugom telekomunikacijskom saobraćaju, to je određeno međunarodnim telekomunikacijskim konvencijama a posebno konvencijom o zaštiti ljudskih života na moru prema kojim međunarodna služba telekomunikacija odobrava apsolutno prvenstvo onim telekomunikacijama koje se odnose na sigurnost ljudskog života na moru, na kopnu, u zraku i u svemiru kao i na izuzetno važne epidemijološke telekomunikacije Svjetske organizacije zdravlja.²⁸ Dakle, prvenstveno pravo daje se telekomunikacijama koje se odnose na sigurnost ljudskih života, pozivima i porukama o opasnostima i sigurnostima, a tek zatim imaju pravo prvenstva državni telegrami, telefonski pozivi i telefonski razgovori nad svim ostalim, ako to pošiljalac zahtijeva.²⁹

Svi članovi i pridruženi članovi Saveza obavezni su prema postojećim međunarodnim propisima da poduzimaju sve mjere za spriječavanje otpravljanja ili širenja pogrešnih ili lažnih signala o opasnosti, o sigurnosti, ili za utvrđivanje identiteta. Oni su obavezni da surađuju na lokaliziranju i utvrđivanju identiteta stanica koje emitiraju takve signale.³⁰ Također je svim brodovima i avionima zabranjeno upotrebljavanje međunarodnog signala opasnosti, kao i upotreba bilo kakvog znaka koji bi se mogao shvatiti kao međunarodni signal opasnosti, osim ako treba javiti da je neki brod ili avion u opasnosti.³¹

Prvenstveno pravo radio-saobraćaja u pokretnoj službi također je regulirano međunarodnim telekomunikacijskim konvencijama i pridodatim im pravilnicama. To prvenstvo priznato je većinom po ovom prvenstvenom redu: poziv za opasnost i saobraćaj koji se odnosi na opasnost — SOS; saobraćaj u slučaju hitnosti — XXX; saobraćaj za slučaj sigurnosti — TTT; saobraćaj koji se odnosi na radio-goniometrijske snimke; radio-telegrami koji se odnose na navigaciju i sigurnost leta aviona i svemirskih brodova; radio-telegrami koji se odnose na navigaciju, kretanje i potrebe brodova; vremenska opažanja određena za službenu meteorološku službu; državni radio-telegrami: *priorité Nations*, državni radio-telegrami koje se traži pravo prvenstva, službeni radio-telegrami koji se odnose na funkcioniranje radio-komunikacijskog saobraćaja ili na već predate radio-telegrame na kojima se traže korekcije; zatim dolaze ostali državni telegrami, kao i sva ostala radio-saopćenja.³²

Prvenstveno pravo radio-saobraćaja između pokretnih stanica i obalnih i zrakoplovnih stanica regulirano je čl. 39 sada važećeg Međunarodnog pravilnika za radio-saobraćaj iz 1959. koji doslovno glasi: »Za upućivanje radio-telegrama, po općem pravilu, pokretna stanica daje prvenstvo obalskoj ili zrakoplovnoj stanici koja je na teritoriji određene zemlje ili zemlje koja je dužna da osigura najracionalniji tranzit radio-telegrama«. Međutim, pokretna stanica može, radi bržeg i lakšeg upućivanja radio-telegrama obalskoj ili zrakoplovnoj stanici, otpremiti telegrame nekoj drugoj pokretnoj stanici. Ova posljednja postupa s ovako primljenim radio-telegramima kao da su kod nje predati na otpravljanje.

Navedeni prvenstveni rad odnosi se samo na radio-telegrafskih i radio-telefonski saobraćaj, dok za obične telefonske međunarodne razgovore dolazi u obzir drugačiji prvenstveni red. Tako međunarodni telefonski razgovori uživaju prvenstvo nad unutrašnjim razgovorima iste kategorije. Obični međunarodni telefonski razgovori uživaju prvenstvo nad unutrašnjim hitnim privatnim razgovorima terminalnih zemalja. Međutim, zainteresirane uprave ili privatne eksploatacije mogu se sporazumjeti da se ovo prvenstvo ograniči na međunarodne razgovore koji se obavljaju na međunarodnom vodu čija je dužina veća od neke određene dužine. U prvi red dolaze: hitni razgovori; vrlo hitni — «clair» — razgovori, hitni avionski razgovori, hitni službeni razgovori, hitni privatni razgovori itd.³³

IZ IZLOŽENOG SE MOŽE ZAKLJUČITI KOLIKE MOGUĆNOSTI postoje da jedna ugovorna strana prekrši svoje međunarodne obaveze koje je preuzela prihvaćajući međunarodnu konvenciju o telekomunikacijama.

²⁸ V. čl. 38. Konvencije iz 1959. i čl. 39. Konvencije iz 1965.

²⁹ V. čl. 38. i 48. Konvencije iz 1959. čl. 39. Konvencije iz 1965.

³⁰ V. čl. 49. Konvencije iz 1959. i čl. 50. Konvencije iz 1965.

³¹ V. Pravilo 9 Glave V Međunarodne Konvencije za zaštitu ljudskih života na moru iz 1960.

³² V. čl. 37 Međunarodnog pravilnika za radio-saobraćaj, Ženeva, 1959., i čl. 39. Konvencije iz 1965.

³³ V. Međunarodni pravilnik za međunarodnu telefonsku službu iz 1938.